

APIE VIEŠĄJĮ ADMINISTRAVIMĄ LIETUVOJE

1998 m. lapkričio 20 d. Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas pakvietė mokslininkus, politikus, valdininkus bei kitus dalyvius į savo metinę konferenciją, pavadintą „Viešasis administravimas Lietuvoje: profesionalumo ir efektyvumo paieškos“. Konferenciją rėmė Algirdo Brazausko fondas bei Eurofakulteto tarptautinė programa. Pasak Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto atstovų, dalyvavusių visose metinėse konferencijose, ši nebuvo pati gausiausia.

Eurofakultetui atstovaujanti dr. Gerda Battrup pristatė blogai veikiančios biurokratijos priežastis ir pasekmes. Šį pranešimą reikia detaliau pakomentuoti, ne tik dėl to, kad jis buvo skaitomas užsienio universiteto atstovės, bet ir dėl to, kad jis buvo mažai suprastas dėl neaiškios kalbos ir sudėtingo teksto. Viena prielaida, kad biurokratija veikia blogai, nėra nauja, tačiau kitas argumentas yra labai svarbus Lietuvai, pradedančiai savo administracijos reformą.

Gerdos Battrup nuomone, bandymas padaryti biurokratų veiklą racionalesne, įdiegiant tokį naujojo viešojo valdymo principą, kaip valdymą remiantis tikslais, negali būti sėkmingas, nes jo negalima suderinti su valdininkų teisinės kontrolės išplėtimu. Kadangi tikimybė, jog už Lietuvos administracinę reformą atsakingi politikai ir valdininkai atsižvelgs į šį išspėjimą yra labai maža, ateityje šis argumentas gali tapti įdomius viešojo administravimo specializacijos studentams, bandantiems paaiškinti, kodėl reformos procesas dažnai yra neefektyvus.

Kiti pirmosios konferencijos dalies, skirtos biurokratijai bei valdymui modernioje visuomenėje, pranešimai buvo labai skirtingi. Dr. Vytautas Dumbliauskas, Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto docentas, pristatė įvadinį pranešimą apie biurokratiją šiuolaikinėje visuomenėje. Marius Rudokas, Kauno technologijos universiteto Viešojo administravimo katedros doktorantas, deta-

liai išvardino iš biurokratų veiklos kylančios korupcijos pavojaus priežastis, netgi pateikdamas cigarečių kontrabandos perėjimo per Lietuvos-Lenkijos sienos punktus pavyzdį.

Vitalio Nakrošio, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto dėstytojo, padarytas paskutinis sesijos pranešimas, skirtas Vidurio ir Rytų Europos šalių patirčiai, ugdant administracinius gebėjimus, susiejo pirmąją konferencijos sesiją su antrąja, skirtą administracinei reformai Lietuvoje ir Europos Sąjungos kriterijų įgyvendinimui. Nors administracinė reforma nėra Europos Sąjungos narystės kriterijus, tačiau ji yra neišvengiama, norint įgyvendinti tokį Kopenhagos kriterijų kaip gebėjimą įgyvendinti Europos Sąjungos teisės nuostatų reikalavimus.

Kalbėdama apie viešojo administravimo reformos procesą Lietuvoje, Valdymo reformų ir savivaldybių reikalų ministerijos sekretorės pavaduotoja Genovaitė Rokičkienė išvardino administracinės reformos įgyvendinimo priemones bei pažymėjo, kad Lietuvos administracinė reforma jau nebetelpa į Veberio biurokratijos rėmus. Tęsdamas šią temą, kitas Valdymo reformų ir savivaldybių reikalų ministerijos atstovas, viceministras Vidmantas Adomonis kalbėjo tik apie vieną, tačiau labai svarbų reformos aspektą – Valstybės tarnybos įstatymo priėmimą. Buvo pažymėta, kad Lietuvoje bus įgyvendinamas mišrus valstybės tarnybos modelis, kuris remiasi ir karjeros ir postų sistema. Neabejotina, kad toks modelis yra perspektyviausias, tačiau nėra aišku, ar Valstybės tarnybos įstatymo priėmimas ir jo nuostatų įgyvendinimas taps vaistu nuo visų Lietuvos administracijos ligų.

Konferencija nebuvo skirta vien tik pranešimams. Po antros sesijos vykusių diskusijų metu daugiausia laiko buvo svarstomas klausimas, ar Lietuvai yra reikalingas toks Valstybės tarnybos įstatymas, koks jis yra parengtas. Dr. Kęstutis Masiulis, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto docentas, tvirtino, kad Lietuvai tokio įstatymo nereikia. Gaila, kad nebuvo tikros diskusijos, nes Valdymo reformų ir savivaldybių reikalų ministerijos atstovai tylėjo.

Neliko neapžvelgta ES politikos administravimo Lietuvoje tema. Dr. Gediminas Vitkus, Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto docentas, kalbėjo apie Lietuvos Seimo gebėjimus kontroliuoti Lietuvos integracijos į ES politiką, už kurią yra atsakinga Vyriausybė. Jis pažymėjo, kad nepaisant ypatingų Seimo Europos komiteto įgaliojimų, jo vykdoma parlamentinė kontrolė neišsprendžia legitimizmo krizės, glūdinčios ES politikoje, nes komitetas daugiau domisi integracijos pro-

ceso skatinimu, o ne piliečių ir verslo interesų atstovavimu. Šis argumentas yra teisingas, tačiau jį reikia suprasti tik kaip vieną iš Seimo Europos komiteto elgesio motyvacijos šaltinių, nes antraip toks argumentas negali paaiškinti, kodėl Seimo atstovai neteko teisės dalyvauti Vyriausybės Europos integracijos komisijos posėdžiuose, jeigu ir įstatymų leidžiamoji, ir vykdomoji valdžia rūpinasi integracijos reikalų skatinimu.

Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto studentas Jonas Daniliauskas kalbėjo apie tai, kaip Europos Komisija vertino Lietuvos administracinius gebėjimus. Nors jis vertino tik Europos Komisijos pastangas, norint nustatyti gebėjimų vertinimo kriterijus, tai jam nesutrukdė padaryti teisingą išvadą, kad išlieka gili administracinių gebėjimų vertinimo metodologijos problema. Pavyzdžiui, nepaisant naujojo institucionalizmo srovės atstovų pastangų, skirtų analizuoti nacionalinį prisiderinimą prie Europos reikalavimų arba politikos formavimo gebėjimus, išsamus administracinių gebėjimų vertinimo pagrindas dar nebuvo pasiūlytas.

Konferencijai toks uždavinys ir nebuvo keltas. Užtat konferencija trečiosios dalies metu apsvarstė Lietuvai labia svarbius valdininkų rekrutavimo, rengimo ir mokymo klausimus. Konferencijos dalyviai sužinojo, kad Lietuvos valdininkams trūksta žinių norint efektyviai atlikti valstybės funkcijas, nors Lietuvoje egzistuoja daugiau nei dvidešimt valdininkų mokymo bei keletas valdininkų rengimo institucijų. Galima tikėtis, kad konferencija prisidėjo ne tik prie šio, bet ir prie kitų svarbių viešojo administravimo reformos aspektų supratimo.

VITALIS NAKROŠIS